

<https://doi.org/10.62837/2026.3.68>

SEVINC İBADULLA QIZI SƏLİMOVA

Email : salimovasevinc00@gmail.com

<https://orchid.org/0009-0005-1152-2562>

Azərbaycan Dillər Universiteti

(Bakı şəh., R. Behbudov küç., 134)

MÜASİR İNGİLİS VƏ AZƏRBAYCAN DİLLƏRİNDƏ KINAYƏ BƏDİİ İFADƏ VASİTƏSİ KİMİ

Xülasə

Qədim dövrlərdən başlayaraq müasir dövrə qədər insanlar xüsusi diqqət cəlb etmək üçün istifadə etdikləri ifadələri bəzən komik bir şəkildə təqdim etmiş, təsir göstərməyə çalışmışdılar. Bir çox sahələrdə insanlar komik effekt yaratmaq məqsədi ilə kinayə və ironiyadan istifadə etmişdilər. Kinayə, adətən, mənfi bir cəhəti müsbət görünüşlə təqdim edir . Məsələn, tənbel adama qoçaq, çalışqan ; zəif adama pəhləvan , xəsis adama səxavətli, əliaçıq ; qorxaq adama cəsur və ya ağılsız adama alim deyilməsi kinayə yaradır. Məsələn, , kinayədir. Kinayə real həyatda tez –tez rast gəlinən ifadələrdən biri olduğuna görə onun bədii ədəbiyyatda da çox zaman işləndiyi görə bilərik. Kinayə oxucunu hekayəyə cəlb etməyin üsullarından biridir, çünki o, müəyyən gözləntilər yaradır, həm də hekayəni daha canlı hiss etdirir.

Açar sözlər : kinayə , ifadələr , komik effekt ,ironiya , mənfi cəhət

Kinayəyə demək olar ki , hər yerdə - bədii əsərlərdə, reklam və siyasi məzmunlu mətnlərdə, hətta adi söhbətlərdə belə rast gəlmək mümkündür.

Kinayə ironiya növü kimi dillə bağlı olan müxtəlif sahələrin də marağına da səbəb olmuşdur. Ritorika (natiqlik sənəti), ədəbiyyat nəzəriyyəsi, fəlsəfə, psixologiya , psixolinqvistika, süni intellekt və dilçilik və s. kinayəyə maraq göstərən tədqiqat sahələri kimi önə çıxır. Kinayənin digər üslubi vasitələr kimi iki məntiqi mənası mövcuddur, bunlar onun lüğəvi və kontekstual mənalarıdır.

Azərbaycan dilçiliyində kinayə termini ilə yanaşı ona mənaca yaxın və sinonimi olaraq ironiya sözü də işlədilir. Kinayə ərəb mənşəli söz olub, tənə etmək, məzəmmət , toxunmaq mənalarını ehtiva edir. İroniya və ya kinayə üçün əsas xarakterik və ortaq cəhət odur ki, fikrin ifadə tərziləri ilkin , lüğəvi mənasına, məzmununa qarşı olur və zidd mənə ifadə edir. İroniya bir növ gizli istehzadır, istehza etmək məqsədi ilə sözü əks və zidd mənada işlətmə üsulundan ibarət leksik üslubi bir vasitədir.

Kinayədə yumoristik effekt mövcuddur , lakin onun əsas məqsədi sadəcə yumorla kifayətlənmir . Kinayə əsasən mənfi, neqativ mənə bildirir. Kinayənin əsas özünəməxsus cəhəti kimisə və nəyisə rişxənd , məzəmmət etmək, lağa qoymaq , danlamaq üçün istifadə olunan süni, saxta təriflərdən, xoş sözlərdən təşkil olunmuşdur.

Həyatımız ironiya ilə doludur. Biz bəzən bir şeyin baş verəcəyini gözlədiyimiz halda, onun əksi tamamilə gözlənilməz bir formada baş verəndə qarşımızda sürpriz, təəccüb və inkarın maraqlı bir qarışığı qalır. Demək olar ki, hamı bizi belə çətin vəziyyətə salan vəziyyətlə qarşılaşmışıq. "İroniya" insanlar üçün müxtəlif və fərqli mənalar ifadə edən bir söz hesab edilə bilər. İroniya real həyatda mövcuddur və xüsusilə, müxtəlif yazarların əsərlərində çox istifadə olunur. Ədəbiyyatşünaslıqdan fərqli olaraq, dilçilik ironiyaya daha çox analitik nöqteyi-nəzərdən yanaşır. Dilçilər ironiyanın mədəni şəraitdən çox onun müxtəlif kontekstlərdə işlənmə prinsipləri ilə maraqlanırdılar.

Tarixə nəzər salsaq Avropada ironiya və kinayə Maarifçilik dövründə — F. Volter, C. Svift, D. Didronun dövründə inkişaf etməyə başlamışdır. Həmin dövrə aid bəzi yazıçıların əsərlərinə nəzər salsaq. İngilis yazarı Ç. Çoserin XIV əsrə aid "Kenterberi nağılları"nda bəxtsiz evli tacir evliliyi möhtəşəm şəkildə tərifləyir. İngilis ədəbiyyatının klassiki Uilyam Şekspirin "Yuli Sezar" əsərində Mark Antoninin Yuliy Sezarı hədsiz dərəcədə tərifləməsi ironik səciyyə daşıyır.

Sonrakı dövrlərə aid bir misal göstərək. O. Henrinin "Sehrbazın hədiyyəsi" (1906) hekayəsində ərin həyat yoldaşına qızıl daraq almaq üçün öz saatını satması, arvadın isə öz növbəsində ərinin saatına bahalı qızıl zəncir almaq üçün öz saçını satması ironiya nümunələridir.

Mark Siseron, A. Berqson və başqaları komediya, yumor, kinayə, satira və ironiya arasında maraqlı münasibətin olduğunu vurğulayırdılar. A. Berqson hesab edirdi ki, kinayə insan təbiəti və onun şəxsiyyətlərarası yaxud sosial ölçüsü ilə sıx bağlıdır. İroniya anlayışının tarixən keçdiyi təkamül prosesi müxtəlif və fərqli baxış bucağı aldığından şahidi ola bilərik. Müasir dövrdə də tənqidçiləri əsas narahət edən fikirlərdən bəziləri ironiya, kinayə və onların işlənməsində niyyət, yaxud ironiya ilə kontekst arasında olan əlaqələr özünü göstərir. [22, s.105].

İroniya və yaxud kinayənin bir sıra hallarda insanlarda kin, qəzəb, təəssüf hissi, narazılıq və ya qıncıq hissi yarada bilər. Nitqdə istifadə olunan ironiya əsasən sifət, zərf və ya onlardan ibarət olan müxtəlif söz birləşmələri, hətta bəzi hallarda bütöv cümlə formasında da ifadə oluna bilər. İroniya yumoristik, satirik, komik üslubları özündə ehtiva edir və əsasən biz onun publisistik üslubda işləndiyini müşahidə edə bilərik. Kinayə isə daha çox rişxənd, məzəmmət, lağa qoymaq məqsədi ilə işlənir.

Məsələn: "What an amazing war it is" - Burada möhtəşəm müharibə ifadəsi ironiya ilə işlənilib və əsl ironiya nümunəsidir.

İroniya və yaxud kinayənin bir neçə növü mövcuddur:

1. Şifahi kinayə (verbal irony). Bu növ kinayə əsasən canlı danışmada istifadə olunur və səslənən fikir ilə həmin fikirdə gizli olan əsl, ilkin mənə ilə nəzərdə tutulan fikir bir-birinə zidd və əks olur. Məsələn: "She was so clean that when she entered the room, she could not find a place to sit because of the clutter". Bu növ kinayəyə sarkazm da aiddir. Sarkazm kinayənin daha

qabarıq və kəskin formasıdır. Sarkazmda istehza daha yüksək, pik həddə çatır və bəzən tənqid hədəfi aydın göstərilə bilər . Azərbaycan dilçiliyində isə sarkazm terminin əvəzinə yaxud onunla yanaşı təriz termini də işləndirilir ki, bunlar hər ikisi eyni mənanı bildirir .

2. Dramatik kinayə (Dramatical irony). Kinayənin bu növünə ədəbiyyatda tez-tez rast gəlmək olar . Dramatik ironiyanı ən təsirli və emosional ironiya növlərindən biri hesab etmək olar. Bu növ ironiya bədii əsərlərdə işlədilir və obrazların əsl xüsusiyyətlərinin necə olduğunu başa düşməkdə oxucuya kömək edir və güclü təsir yarada bilər .
3. Situasiyalı kinayə (Situational irony) . Bu növ kinayə isə vəziyyətlə, situasiya ilə bağlı olur və hər hansı bir situasiya zamanı gözlənilən, həyata keçirilməsi düşünülməyən nəticə yerinə gözlənilməyən, həmin situasiyaya uyğun gəlməyən bir nəticə baş verir.

Tarixə nəzər salsaq hələ Qədim Yunanıstanda ironiya ilə fəlsəfə arasındakı bağlantının araşdırılması baş tutmuşdur. Yunan filosoflarından Sokrat, Platon və Aristotel və digərləri bu məsələ ilə bağlı nəzəri mülahizələr irəli sürmüşdülər . Məsələn : Aristotel “Ritorika sənəti” kitabında ironiya ilə yumor arasında olan əlaqəni qeyd etmişdir. Bu alimin fikrincə , bu iki məfhum arasındakı əsas fərq – ironist yalnız özünə aid gülməli , əyləncəli fikir yürüdür, yumorist isə özünə deyil başqa , kənar bir obyektə və ya kiməsə gülməyə meyillidir [22, s.101-102]. Bəzən “ironiya” altında sadə, bəsit nitq fiqurunu nəzərdə tutulmur ; düşüncə , qavrayış , zahiri görünüşlə və reallıq arasındakı uyğunsuzluqların olduğu və onların dərinədən dərk edilməsi nəzərdə tutulur. Deyə bilərik ki , ironiya öz mahiyyətinə görə qavrayış tərzini hesab edilə bilər ; onun məkanı bir tərəfdən rəvayət söyləyən və rəvayət arasında, o biri tərəfdən isə hekayə və oxucu arasında həlledici məkandır .

Klassik ritorikada ironiya məcaz kimi qəbul edilir. Aşağıdakı nümunələrə diqqət yetirsək, görə bilərik ki, 1-ci cümlədə bənzətmə yaratmaqla metofar işlənmişdir. 2-ci cümlədə mübaliğə mövcuddur, 3-cü cümlədə isə mənanın kiçilməsi baş vermişdir . 4-cü cümlədə isə nümunə istehzaya aiddir, burada həqiqi mənanı ziddiyyət özünü göstərir.

- 1) a. She is a wild rose. b. She is like a wild rose.
- 2) a. The road is so hot you could fry an egg on it. b. The road is very hot.
- 3) a. He was a little intoxicated. b. He was very drunk.
- 4) a. You're a fine friend. b. You're not a fine friend / You're a terrible friend.

İroniya anlayışının daha çox kontekstdən asılı olduğuna inanılır. İroniya eyni vəziyyətin, hadisənin, təsvirin, cümlənin, ifadənin və ya hekayənin iki ziddiyyətli mənasının olmasıdır. Bir çox hallarda bu, gözləntilərlə reallıq arasındakı fərqi istinad edir. İroniya tez-tez ədəbiyyatda, musiqidə, incəsənətdə və filmdə (və ya dərstdə) tənqidi və ya yumoristik təsir üçün istifadə olunur. Söhbət zamanı insanlar tez-tez şifahi istehzadan yumor, sevgini və ya emosionu ifadə etmək üçün istifadə edirlər.

Məsələn, Hər hansı ifadə "sənə nifrət edirəm" və ya "səni sevirəm" mənasını verə bilər, ancaq bunu dediyiniz şəxs bunu bildiyi halda belədir.

İroniya əsəri oxuyan oxucuda güclü hisslər yarada bilir və praktiki və ya əxlaqi dərslər öyrətmək üçün bir üsul kimi xidmət edir. Yazıçı əsərdə istehzadan istifadə edəndə personajların hərəkətlərində, davranışlarında, dedikləri sözlərdə və ya baş verən hadisələrdə uyğunsuzluq olur.

Oxucu əsərdəki personajdan daha çox məlumat bildikdə, müəllif dramatik ironiyadan istifadə edir. Yazıçı bu ədəbi vasitədən şübhə yaratmaq, gərginlik yaratmaq və ya oxucunun marağını saxlamaq üçün istifadə edə bilər. Dramatik istehza nümunəsi Uilyam Şekspirin "Romeo və Cülyetta" əsərindədir. Oxucu bilir ki, Cülyetta ölmüş kimi görünmək üçün eliksir içib. Romeonun bundan xəbəri yoxdur, ona görə də Cülyettanın öldüyünü düşünür və intihar edir.

Yazıçıların bəzən istifadə etdiyi dramatik istehzanın xüsusi bir forması faciəli istehzadır: bütün oxucular artıq baş qəhrəmanın taleyini bilir və ya baş verəcək hadisə haqqında bilirlər. Nəticədə isə şübhəsiz personajın sözləri və ya hərəkətləri faktiki vəziyyətlə ziddiyyət təşkil edir.

Tamaşaçılara mühüm faktları aparıcı personajlardan qabaq bilmək imkanı verməklə dramatik istehza tamaşaçını və oxucuları personajlardan üstün tutur, onları personajın hadisələrin və vəziyyətlərin arxasındakı həqiqəti öyrənəcəyi anı gözləməyə sövq edir. İroniya oxucunu düşündürür və empatiya tələb edir. Ən əsası ironiya ilə bitən hekayələr ən yaddaqalan və qalıcı olur.

İroniya, eyni zamanda, hərfi mənasına zidd olan bir məna bildirmək məqsədi daşıyan və gözlənilən və ya arzulanan ilə reallıq arasında ziddiyyət effekti verən nitq və ya yazı formasıdır. Məsələn, biz deyə bilərik ki, "Ağıllı bir hərəkət idi", amma əslində "axmaq bir hərəkət idi" demək istəyirik. Belə ki, İroniya, bir şeyi birbaşa söyləməkdən çəkinən və aydın mənalara inkar edən söz nümunəsidir. Bu, minimum sözləri söyləmək, lakin onları maksimum mənalara yükləmək məqsədi daşıyan bir texnikadır" [10, s.40]. "Water, water everywhere, nor any a drop to drink" -Samuel Coleridge-in "Qədim dənizçinin alovu" ndan olan bu sətir dənizçinin su ilə əhatə olunarkən qayıqda susuzluqdan ölməsinin istehzasını təsvir edir.

Eleanor turned on her flashlight and stepped carefully into the basement. She kept repeating to herself that she was not afraid. She was not afraid. She was not afraid.- Eleonor fənəri yandırdı və ehtiyatla zirzəmiyə girdi. Qorxmadığını öz-özünə təkrar edirdi. O qorxmurdu. O qorxmurdu. Müəllif "o qorxmurdu" desə də, Eleanorun qorxduğunu hamımız bilirik. Amma biz onu da bilirik ki, o, özünü başqa cür inandırmağa çalışırdı və bu istehza bizə xarakter haqqında əlavə psixoloji fikir verir. Müəllif sadəcə "Eleanor zirzəmidən qorxurdu" deməkdənsə, bizə Eleanorun qorxu ilə necə davranması və zirzəmiyə girərkən keçirdiyi hisslər haqqında məlumat verir.

Jonathan Culler üçün ironiya qəbul edildiyi müddətcə mövcuddur və bu, alıcının əyləndirə biləcəyi gözləntilər toplusu ilə əlaqələndirilməlidir. Beləliklə,

ironiya qavrayışı oxucuya hərfi və ya zahiri mənaların uyğunsuzluğunu hiss etməyə və mətn üçün müəyyən etdiyi uyğunluğa əsaslanan alternativ ironik mənə qurmağa imkan verən bir sıra gözləntilərdən asılıdır [22, s.108].

Linda Hutcheon da ironiyanın öyrənilməsinə dəyərli töhfələr vermişdir. O bildirir ki, istehza xüsusilə kontekstdə mənənin necə şərtləndiyini və onun xüsusi vəziyyətlərdən kənarda necə qurulmadığını göstərmək üçün vacibdir [22, s.108].

Ironiyanın tədqiqi iyirmi ildən artıqdır ki, aktual nəzəriyyəçilərin məşğul olduğu əsas mövzulardan biri olub, beləliklə, nəzəriyyənin özünün formalaşmasından əvvəl olub və zamanla yuxarıda irəli sürülən digər təkliflərlə birləşib. Təkamülündə o, daha çox müəyyən aspektləri qoruyub saxlamağa meyilli olmuş və bəzilərini tərk etmişdir. Bütövlükdə isə əlavə dəyişikliklərə ehtiyacı olan bəzi məqamları vardır.

Müvafiq nəzəriyyəçilərin ironiya ilə bağlı ilkin təklifləri ənənəvi yanaşmalardan əhəmiyyətli dərəcədə uzaqlaşır və digər pragmatik modellərlə müəyyən xüsusiyyətləri bölüşür. Beləliklə, Sperber və Wilsonın ironiya ilə bağlı tərifini onunla bağlı ən geniş yayılmış ənənəvi nəzəriyyələrdən birinin, ironiyanın deyilənlərin əks mənasını verdiyini iddia etmənin rədd edilməsi ilə başlayır [22, s.115].

90-cı illərin sonunda həm aktualıq nəzəriyyəsi nöqtəyi-nəzərindən, həm də digər çox fərqli yanaşmalardan ironiyaya yenidən maraq özünü göstərmişdir. Artıq bu zamanda ironiya ədəbiyyatda oxucuların diqqətini cəlb etmək, mətnə obrazlılıq və yüngüllük vermək üçün geniş yayılmış üsullardan birinə çevrilir. Bu hadisə daha çox qəzet və jurnalların meydana çıxması ilə əlaqədardır. Jurnalistlərin ironik şərhləri medianın populyarlaşmasına gətirib çıxartdı. Üstəlik, bunlar təkcə gülməli hekayələri özündə birləşdirmir, həm də yeni qanunların və beynəlxalq əhəmiyyətli hadisələrin işıqlandırılmasında da özünü göstərir.

Bununla yanaşı, psixolinqvistlər təkcə dilçilərin iddialarını yoxlamaq üçün deyil, həm də ironiyanı daha da işıqlandırmaq üçün xeyli iş görmüşlər. Gibbs və onun əməkdaşları real həyat məlumatları ilə təcrübələr aparmışlar. Hələ 1991-ci ildə Gibbs və O Brien istehza anlayışının psixolinqvistik müalicəsi üçün sütunlar qurdular. Onlar aşağıdakı nəticəyə gəlirlər:

1) Nətiqlərin istehza ilə nə demək istədiyini başa düşmək üçün insanların ironiyanı tanımasına ehtiyac yoxdur.

2) Ironiyanı başa düşmək üçün danışarlardan kooperativ ünsiyyət qaydalarının pozulduğunu görmələri tələb olunmur.

3) İnsanlar xüsusi intonasiya işarələri olmadan ironiyanı asanlıqla başa düşə bilərlər.

4) İnsanlar sosial normalara və ya gözləntilərə işarə etdikdə ifadələri xüsusilə istehzal hesab edirlər.

5) Nətiq öz nitqində istehza etmək istəməsə belə, insanlar vəziyyətə görə ifadələri istehza kimi başa düşə bilərlər.

Sonrakı işində Gibbs ironiyanın bir neçə növünü müəyyən etdi: zarafat, sarkazm, hiperbola, ritorik suallar və kiçiltmələr. O qeyd edib ki, onların həm istehsalı, həm də şərh müxtəlif linqvistik və sosial amillərdən asılıdır. Gibbs və Leggit əvvəllər belə qənaətə gəlmişdilər ki, bütün ironik ifadələr alınan ünvanda eyni reaksiyalara səbəb olmur. Onlar etiraf edirlər ki, ifadənin seçilməsi alıcının emosiyalarına açıq-aşkar təsir göstərir və izah edirlər ki, nətiqlər kinayə və satira ilə öz emosiyalarını ünvançının emosiyalarına az təsir göstərmək niyyəti ilə ortaya qoya bilərlər. Gibbs daha sonra iddia etdi ki, bir çox dil alimlərinin inandıqlarının əksinə olaraq, ironiya onun yaradılmasında və istifadəsində düşünüldüyü qədər məqsədyönlü olmaya bilər. Gibbsin istehzaya baxışı mütləq məqsədyönlü deyil, təkcə şifahi istehzaya deyil, həm də bu bölmədə daha sonra müzakirə edəcəyimiz situasiya ironiyasına aiddir. Çox vaxt ironik olmayan ifadə ironik bir vəziyyətə səbəb olur, burada ifadə ironik çalar alır [21, s. 49-50].

İroniya və digər bədii üslub vasitələri ilə münasibətdə də təhlil edilmişdir. E. Kolston və Keller ironiya və hiperbolanın rolunu araşdırmışdılar. E. Kolston və Gibbs ironiyanın işlənməsinin metafordan nə ilə fərqləndiyinə diqqət yetirmişlər və belə nəticəyə gəlmişlər ki, birincinin işlənməsi sonuncunun işlənməsindən daha mürəkkəbdir. E. Kolston və O. Brien ironiya və kiçiltmə arasındakı əlaqə üzərində də işləmişlər. Hər iki nitq fiqurları oxşar pragmatik funksiyaları yerinə yetirirlər, çünki hər ikisi gözlənilən və yaşanan hadisələr arasında ziddiyyətdən istifadə edir. Bununla belə, bu alimlər belə nəticəyə gəlirlər ki, şifahi istehza nəinki nitq obrazı kimi daha ifadəlidir, həm də kiçiltmədən, yəni litotadan daha güclü kontrast effekti yaradır. Bu tapıntılar koqnitiv modelləşdirmə baxımından xüsusilə maraqlıdır, çünki onlar müəyyən nitq fiqurlarını birləşdirə bilən idrak əməliyyatlarına işıq salır [22, s. 51].

Beləliklə, ironiya və onun bir növü olan kinayədə lüğəvi və kontekstual mənalar eyni zamanda işlədilir, lakin bu mənalar bir-birinə zidd olur. Bu zaman işlənən söz əsas lüğəvi mənasına tamamilə əks bir mənada olur. Əsasən nitqdə işlənən kinayəli söz özünəməxsus intonasiya ilə deyilir, lakin özünəməxsusluq deyərəkən şiddətli, yüksək səslə demək nəzərdə tutulmur, əksinə olaraq, onun intonasiyasında sakit, mülayim ton əsasdır, çünki işlədilən sakit intonasiya təsir gücünü, dərinliyini artırır.

Elmi nəticə : İroniya və kinayə tez-tez müəllifin yaşadığı cəmiyyəti təsvir etdiyinə dair fikirləri ifadə etmək üçün təsirli bir üsul sayılır. İroniya və kinayə söz və zəkanın oyunu ilə bir şey haqqında həqiqətin əksini təsvir edən bir nitq şəklidir və ədəbiyyatı təhlil etmək üçün tənqidi bir anlayışa çevrilmişdir.

Elmi yenilik : tədqiqata cəlb olunan mövzunu ətraflı araşdırmalara əsaslanıb nümunələr əsasında təhlilə cəlb edərək nəticələrin sistemləşdirilməsindən ibarətdir

Tətbiqi əhəmiyyəti: Məqalədə irəli sürülən nəticələr gələcəkdə bu qəbildən olan işlərin yazılmasında töhfə verə bilər. Araşdırılan məsələlər, onların təhlili, əldə olunan nəticələr praktik dilöyrənmə və dilöyrətmə aspektləri üçün xüsusi əhəmiyyət

kəsb edir. Alınan nəticələrin ingilis dilinin tədrisi prosesində nəzərə alınması işin praktik əhəmiyyətini artırır.

Sevinj Salimova

**SARCASM AS A MEANS OF ARTISTIC EXPRESSION IN MODERN
ENGLISH AND AZERBAIJANI LANGUAGES
SUMMARY**

From ancient times to the modern era, people have sometimes presented the expressions they use in a comical way to attract special attention and try to make an impact. In many fields, people have used sarcasm and irony to create a comic effect. Sarcasm usually presents a negative aspect in a positive way. For example, calling a lazy person brave and hardworking; calling a stingy person generous and open-handed creates sarcasm. Since sarcasm is one of the expressions that are often found in real life, we can see that it is often used in fiction. Sarcasm is one of the ways to attract the reader to the story, because it creates certain expectations and also makes the story feel more alive.

Keywords: sarcasm, expressions, comic effect, irony, negative aspect

С.И. САЛИМОВА

**САРКАЗМ КАК СРЕДСТВО ХУДОЖЕСТВЕННОГО
ВЫРАЖЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ И
АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКАХ
РЕЗЮМЕ**

С древних времен до наших дней люди иногда представляли используемые ими выражения в комической форме, чтобы привлечь особое внимание и попытаться произвести впечатление. Во многих областях люди использовали сарказм и иронию для создания комического эффекта. Сарказм обычно представляет негативный аспект в позитивном свете. Например, назвать ленивого человека храбрым и трудолюбивым; назвать скупого человека щедрым и великодушным — это сарказм. Поскольку сарказм — одно из выражений, часто встречающихся в реальной жизни, мы видим, что он часто используется и в художественной литературе. Сарказм — один из способов привлечь читателя к истории, поскольку он создает определенные ожидания и делает историю более живой.

Ключевые слова: сарказм, выражения, комический эффект, ирония, негативный аспект

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT

Azərbaycan dilində

1. Həsənov H. Nitq mədəniyyəti və üslubiyyatın əsasları. - Bakı: - 1999. – 149 s.
2. Paşayeva A. Cəfərova E. Bədii üslubda obrazlığın ifadə imkanları. - Bakı: 2006. – 118 s.

3. Süleyman Hüseynov. Elvira Qaracayeva. Azərbaycan dili və nitq mədəniyyəti. Dərslik. - Bakı: Elm və təhsil, - 2016. – 408 s.

Rus dilində

4. Арнольд И.В. лексикология современного английского языка. Москва: Высшая школа, 1986. – 293 с.
5. Скребнев Ю.М. Основы стилистики английского языка. М.: Астрель, 2003. — 221 с.
6. Кронгауз М. А. Семантика. М.: Издательский центр «Академия», 2005. - 352 с.
7. Одинцов В.В. Стилистика текста. М.: Наука, 1980. — с. 80-160.

İngilis dilində

8. Booth W. C. A Rhetoric Of irony. London: The University Of Chicago press, 1974.- 292 p .
9. Creusere M. A. Developmental test of theoretical perspectives on the understanding of verbal irony: Children’s recognition of allusion and pragmatic insincerity. Metaphor And Symbol 15., - 2000, p. 29 – 45.
10. Frye N. Anatomy Of criticism. New Jersey: Princeton University Press, - 1957. – 400 p.
11. Galperin I.R. Stylistics. - 1981.- 295 p.
12. R.S. A Course In modern english lexicology. M.,- 1979.- 269 p.
13. Good E.M. Irony in the old testament. Philadelphia: Westminsterpress, - 1965. - 256 p.
14. Greenblatt S. Renaissance self-fashioning: From more to Shakespear.Chicago: University Of Chicago press, - 1980. - 332 p.
15. Huseynova I. English In context. Bakı: Elm Və Təhsil, - 2016. – 288 p.
16. Sedgwick G.G. İrony, especially In drama.Toronto: University Of Toronto press, - 1935. – 118 p.
17. Sim S. Irony and crisis: A Critical history of postmodern culture. London: Icon, – 2002. – 272 p.
18. Həjiyeva A.K. English Stylistics. Baku : - 2015
19. Hutcheon L. İrony’s edge: The theory and politics of irony, London: Routledge, - 1994. – 264 p.
20. Huseynova M., Yunusova G. English Stylistics.Baku: -2017

İnternet mənbələri

21. File:///C:/Users/User/Downloads/Dialnetascenariobasedapproachtoironystructure meaningandfu-281964.Pdf
22. Http://Repositorio.Ual.Es:8080/Bitstream/Handle/10835/1040/Odisea01_Ruizmo neva.Pdf?Sequence=1&Isallowed=Y

Rəyçi: Fil.f.d Günay Tahirzadə